

Demokratisk skole-hjem- samarbejde

Inspirationsmateriale til
lærere og pædagoger i grundskolen

Introduktion

Allerede i formålsparagraffens første sætning står der, at grundskolen løser sine opgaver i samarbejde med forældrene. Demokratiske værdier som deltagelse, medansvar og ligeværd er vigtige ingredienser i samarbejdet og relationen mellem skole og hjem. Det betyder, at forældrene skal have reelle muligheder for at deltage og bidrage til samarbejdet. Muligheder, som bliver skabt, når forældrene mødes med tillid og inddrages som ligeværdige samarbejdspartnere. Konkret handler det om, at forældrenes viden og ressourcer bliver aktiveret i forhold til elevens dannelse og uddannelse.

En god måde at styrke det demokratiske skole-hjem-samarbejde er at tænke på det som en samskabelsesproces. Samskabelse handler om at skabe noget sammen, som har værdi for nogen. Her skaber forældre, lærere og det pædagogiske personale noget sammen for eleverne. At samskabe i en skolekontekst handler altså om, at forældre, lærere og pædagogisk personale i fællesskab finder frem til aktuelle udfordringer, behov og løsninger til gavn for eleverne.

Ved at gentænke skole-hjem-samarbejdet som en samskabelsesproces bliver det muligt at fremme:

- En gensidig empatisk og undersøgende tilgang til hinanden, som består i at finde løsninger, der skaber værdi for alle involverede.
- Forældrenes muligheder for at deltage og dermed øge deres engagement og ejerskab til skolens demokratiske fællesskab.

Dette inspirationsmateriale giver konkrete bud på, hvordan skole-hjem-samarbejdet kan tilrettelægges, så det styrker hverdagsdemokratiet i grundskolen. Inspirationsmaterialet består af:

1. Styrk det demokratiske skole-hjem-samarbejde	side 4
2. Når forældrene finder løsningen	side 9
3. Fotosafari	side 14
4. Den udvidende skole-hjem-samtale	side 16
Bilag 1: Når forældrene finder løsningen – Processen	side 19

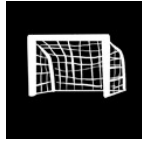
Læsevejledning

Gennem materialet er nedenstående ikoner indsat for at guide din læsning. Ikonerne repræsenterer de forskellige faser, som hver øvelse er bygget op omkring.

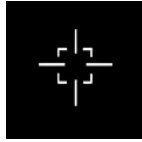
INTRODUKTION

FORMÅL

MÅLGRUPPE

TIDSFORBRUG

FORBEREDELSE

GENNEMFØRELSE

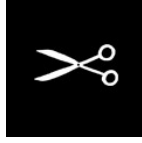
MATERIALER

BILAG

KLIP

1. Styrk det demokratiske skole-hjem-samarbejde

I denne artikel får I inspiration til, hvordan I kan styrke det demokratiske samarbejde mellem skole og hjem ved at invitere forældrene til at definere behov og finde meningsfulde løsninger som ligeværdige samarbejdspartnere.

Du er som lærer eller pædagog i grundskolen forpligtet på at løse skolens demokratiske dannelsesopgave i samarbejde med forældrene. Et demokratisk skole-hjem-samarbejde er derfor centralt for at opfylde skolens formål om at forberede eleverne til at deltage i et samfund med frihed og folkestyre.

”Folkeskolen skal i samarbejde med forældrene give eleverne kundskaber og færdigheder” (Folkeskoleloven, § 1)

Principper for det gode skole-hjem-samarbejde

I det demokratiske skole-hjem-samarbejde er det demokratiske værdier som deltagelse, medansvar og ligeværd, som kendetegner relationen mellem skole og hjem. Det betyder, at forældrene har reelle muligheder for at deltage og bidrage til samarbejdet. Disse muligheder skaber du ved at møde forældrene med tillid og inddrage dem som ligeværdige samarbejdspartnere. Det kan du gøre ved aktivt at spørge til forældrenes viden og gøre brug af deres ressourcer i forbindelse med elevens læring og udvikling. For nogle forældre vil det blot handle om at få hængt skoleskemaet op på køleskabsdøren, for andre om at invitere klassen på besøg på deres arbejdsplads. I begge tilfælde handler det demokratiske skole-hjem-samarbejde om at give forældre mulighed for at nytænke det fælles samarbejde om elevens læring og udvikling.

”Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.” (Folkeskoleloven, § 1, stk. 3)

Invitér til medtænkning

Det handler altså om at skabe en demokratisk samarbejdskultur, hvor alles stemmer bliver hørt. I kan udvikle den demokratiske samarbejdskultur ved at tilrettelægge skole-hjem-samarbejde som en samskabelsesproces.

Samskabelse er netop en proces, hvor alle perspektiver på aktuelle behov og udfordringer høres, og hvor rammerne skabes for, at alle forældre får mulighed for at byde ind med løsninger, hvor de kan sætte deres egne ressourcer i spil.

Perspektivskifte

Når du bygger skole-hjem-samarbejdet på perspektivskifte, inviterer du forældre til at tænke med omkring et emne. På den måde kommer I 360 grader rundt om et emne, og forældre, lærere og pædagogisk personale får øje på hinandens perspektiver og oplevelser.

Dette skaber en gensidigt anerkendende og inddragende samarbejdsrelation. Du kan understøtte arbejdet med perspektivskifte i skole-hjem-samtalen ved at spørge opklarende og undersøgende ind til forældrenes oplevelser og erfaringer. På samme måde kan du tilrettelægge forældremødet på en sådan måde, at forældrene får plads til at spørge nysgerrigt ind til hinandens perspektiver og oplevelser. Her kan du fx bruge Cooperative Learning-strukturer (se boks) til at involvere alle forældre i dialogen på et forældremøde.

Find fælles fodslag

Når alle perspektiver er blevet hørt, kan I finde frem til, hvilke behov eller udfordringer der skal være jeres fælles udviklingsfokus, og som giver mest mening at finde fælles løsninger på. Det kunne handle om alt fra råd til lektielæsning til håndtering af legeaftaler.

Du kan være undersøgende i dialogen på forskellige måder:

Vær **detektiven**, som spørger til hvem, hvad, hvor, hvornår, hvordan...?

Vær **den opdagelsesrejsende**, som spørger til hvad der virker... og hvilke muligheder det åbner op for...?

Vær **coachen**, som spørger hvad nu hvis...?

Vær **spejderlederen**, der spørger, hvad gør vi nu...?

(Frit efter Bjerring, P. H., & Lindén, A. (2013). *Anerkendende procesøvelser: veje til engagement og forankring*. Virum: Dansk Psykologisk Forlag, s. 221-26)

Cooperative Learning-strukturer kan med fordel bruges på forældremøder, hvor I ønsker at styrke det demokratiske skole-hjem-samarbejde. Cooperative Learning-strukturer styrker:

- Samtidig interaktion mellem forældrene.
- Positiv gensidig afhængighed, så forældrene får øje på hinandens ressourcer.
- Individuel ansvarlighed, så alle forældre oplever at gøre en forskel ved at deltage i mødet.
- Lige deltagelse, så alle forældre bliver hørt.

(Frit efter Kagan, S. (2013). *Classbuilding & teambuilding med cooperative learning strukturer*. Kbh.: Alinea)

Når I er blevet enige om et behov eller en udfordring, er det vigtigt at formulere det så konkret som muligt. Det kan I for eksempel gøre ved at genfortælle behovet eller udfordringen som en lille praksisfortælling fra hverdagen. Det gør det nemmere at håndtere og tænke i løsninger, når man kan se konkrete hverdagssituationer, mennesker og handlinger for sig.

Næste skridt handler om at lade forældrene formulere, hvordan de kan bidrage til løsningen af det identificerede behov eller den udvalgte udfordring. Ved at spørge ind til forældrenes forslag til løsninger, synliggør du de ressourcer, som forældrene faktisk kan bidrage med. Det styrker forældrenes engagement og gør skole-hjem-samarbejdet mere demokratisk, fordi værdierne om deltagelse, medansvar og ligeværd bliver til reelle muligheder for forældrene. Med andre ord skaber du muligheder for at finde løsninger i samarbejde med forældrene, fordi du deler ud af din professionelle ”magt” til at definere behov og løsninger.

I rollen som facilitator

Når du arbejder med det demokratiske skole-hjem-samarbejde som en samskabelses-proces, er det vigtigt, at rollerne er tydelige for alle deltagere.

I det traditionelle skole-hjem-samarbejde er det ofte læreren og det pædagogiske personale, der har rollen som eksperter, mens forældrene optræder i rollen som dem, der skal informeres.

I en samskabelsesproces træder læreren og det pædagogiske personale imidlertid ind i rollen som facilitatorer. Det skaber rum for at anerkende og involvere forældrene i rollen som eksperter og resourcepersoner i forhold til deres barns læring og udvikling.

En facilitators grundlæggende opgave er at gøre det nemt og trygt for deltagerne at nå deres fælles mål. I rollen som facilitator har

Som facilitator tænker du hele processen godt igennem, så du har styr på en række vigtige forhold:

- Hvad er formålet?
- Hvem er deltagerne?
- Hvor skal I være, og hvilken stemning ønsker du?
- Hvilken form og hvilke metoder vil du benytte?
- Hvem har hvilke roller?

Som facilitator tager du ansvar for processen undervejs:

- Du skaber mening.
- Du styrer processen og energien.
- Du stiller spørgsmål.
- Du er bevidst om magtfordelingen mellem deltagerne.

(Frit efter van Loon, Cecilie og Line Larsen. *Facilitering*. København: Implement Consulting Group)

du derfor ansvaret for at skabe trygge rammer for forældrenes deltagelse og lede en proces, hvor forældrene langt hen ad vejen bestemmer indholdet. Det betyder, at det ikke er dine fagspecifikke kompetencer som lærer eller pædagog, der er i centrum, men din evne til at lede en proces.

I forbindelse med en 20 minutters skole-hjem-samtale handler det i høj grad om at forberede spørgsmål, der viser forældrene, at de kan bidrage til samarbejdet og løsningen på en given udfordring. Drejer det sig om forældremødet, er det vigtigt at tilrettelægge processen ved hjælp af forskellige dialogformer og samarbejdsøvelser, så alle forældre bliver involveret.

Det kan være svært at afgive kontrollen, men det er afgørende, at du holder fast i dialogen og har tillid til forældrenes forslag. Hav hele tiden øje på formålet med samarbejdet og mødet. Det gør det lettere at styre processen med enkle, åbne og undersøgende spørgsmål, der giver forældrene plads til at reflektere og svare.

Som facilitator må du være modig og risikovillig, fordi svaret ikke er givet på forhånd. Det demokratiske og samskabende skole-hjem-samarbejde er nemlig kendetegnet ved åbenhed og uforudsigelighed. Her parkerer du din fagprofessionelle ekspertise for en stund og lader forældrene definere behov og udfordringer og sammen finde løsningerne.

Uenighed er et demokratisk grundvilkår

Det demokratiske skole-hjem-samarbejde kan beskrives som et uenighedsfællesskab, hvor alle medlemmer, trods fællesskabets forpligtelser, altid har mulighed for at udtrykke egne holdninger og meninger. Det er derfor heller ikke målet med skole-hjem-samarbejdet, at I bliver enige ned til mindste detalje, men snarere at I opbygger en gensidig forståelse for hinandens perspektiver. Det betyder, at det demokratiske og samskabende skole-hjem-samarbejde vil rumme en vis grad af uforudsigelighed.

Din opgave er at skabe et rum inden for skolens overordnede rammer, hvor den forskellighed, som forældre- og elevgruppen repræsenterer, kan blomstre. Et rum, hvor du sammen med forældrene kan undersøge og lære af de perspektiver, som I hver især måtte have på elevens og klassefællesskabets behov og udfordringer.

Du kan benytte forskellige strategier til håndtering af uenighed:

- Vær **den neutrale**, der ikke forholder sig til uenigheden, men alene leder dialogen.
- Vær **den afbalancerede**, der præsenterer manglende synspunkter uden at afsløre egne holdninger.
- Vær **djævlens advokat**, der bevidst indtager det modsatte synspunkt.
- Vær **den engagerede**, der afslører sine egne holdninger.
- Vær **den allierede**, der tager parti med parten, som fremstår svag eller marginaliseret.
- Vær **den officielle**, der bevidst fremmer de holdninger, myndighederne dikterer.

(Fra Papamichael, E. m.fl. (2017). *Kontroversielle emner i skolen*. Nordisk Ministerråd og Undervisningsministeriet, s. 19)

Værd at overveje

- Anerkender og skaber du rum for forældrenes behov og idéer til løsninger?
- Hvordan håndterer du, når der opstår uenighed i samarbejdet med forældrene?
- Hvordan giver du forældrene mulighed for at deltage i samarbejdet?

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/ Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

2. Når forældre finder løsningen

Dette redskab giver et bud på, hvordan du kan tilrettelægge forældremødet på en måde, der lader alle forældre blive aktive deltagere på mødet, og som giver dem en oplevelse af, at de kan gøre en konkret forskel i deres børns skoleliv.

Målgruppe

Lærere og pædagoger i grundskolen.

Tidsforbrug

4 timer inkl. selve forældremødet.

Materialer

Billedkort, skriveredskaber, papir/karton i A2 og Power Point med procesplan (bilag 1)

Formål

Formålet med at tilrettelægge forældremødet som en samskabelsesproces omkring fælles løsninger er, at det sætter forældrene i rollen som aktive og nødvendige ressourcepersoner i deres børns skoleliv. Når du fører forældrene gennem en samskabelsesproces, hvor de undersøger et givent emne fra forskellige perspektiver, styrker det deres erfaringer med at deltage i og bidrage aktivt til det demokratiske skole-hjem-samarbejde.

Forudsætninger, form og indhold

Når du tilrettelægger forældremødet som en samskabelsesproces, er det en forudsætning, at forældrene sættes i rollen som ressourcepersoner i deres børns skoleliv, mens du som fagprofessionel sætter dig selv i rollen som facilitator. Som facilitator parkerer du for en kort stund din faglige ekspertviden. Det giver plads til, at du kan koncentrere dig om at gøre det nemt og trygt for forældrene at komme gennem forældremødet og nå et fælles mål.

Formen på et demokratisk forældremøde tilrettelagt som en samskabelsesproces er kendetegnet ved, at alle forældrestemmer høres. På den måde bygger formen på

empatiske og undersøgende dialogstrukturer, der muliggør så mange perspektivskift som muligt ved hjælp af forskellige dialogformer og samarbejdsøvelser.

Indholdet på et samskabende forældremøde er bestemt af et fokusspørgsmål, som har rod i enten en målsætning eller en aktuel udfordring, undren eller optagethed i klassens hverdag. Det kan fx være, at I gerne vil gøre en ekstra indsats i forhold til læsning eller kritisk tænkning. Derfor rammesættes forældremødet med fokusspørgsmål som: *"Hvordan styrker vi elevernes læsefærdigheder?"* eller *"Hvordan lærer vi eleverne at begå sig på de sociale medier?"* Et godt fokusspørgsmål er formuleret konkret og letforståeligt uden brug af pædagogisk fagsprog. Det skal samtidig være realistisk at kunne besvare spørgsmålet inden for forældremødets tidsramme. Små fokusspørgsmål kan sagtens skabe store idéer. Når forældrene får mulighed for at svare på fokusspørgsmålet, får de også mulighed for at sætte deres præg på indholdet.

Planlægning

Første skridt i planlægningen er at få afklaret formålet med mødet og derefter at formulere det som et fokusspørgsmål. Det kan samtidig være en god idé, at du sammen med dine kolleger overvejer forældregruppens sammensætning (fx fagligheder, deltagelsesformer, traditioner), og hvordan du kan spille forældrene gode sammen.

Næste skridt er at invitere forældrene. Gør tydeligt opmærksom på fokusspørgsmålet i invitationen og forklar forældrene, at der er brug for deres idéer, perspektiver og hjælp. Invitér både skriftligt og mundtligt, da forskellige forældre har forskellige behov.

Sidste skridt inden selve mødet er at skaffe de nødvendige materialer og indrette lokalet. Det er vigtigt, at den fysiske indretning understøtter dialog og involvering.

Gennemførelse

Fase 1: Velkomst og gennemgang af dagsordenen (10 minutter)

Du byder forældrene velkommen og gennemgår dagsordenen. Præsenterer formål, fokusspørgsmål og forventninger til forældrene grundigt. Tydeliggør rollefordelingen, hvor forældrene er ressourcepersoner i forhold til deres barns skolegang, og du er facilitator med ansvar for at føre forældrene trygt og sikkert gennem forældremødet. Brug fx procesplanen (bilag 1) til at gennemgå programmet for forældremødet.

Fase 2: Tjek ind (10 minutter)

Herefter igangsætter du en tjek ind-øvelse, som skaber god stemning, bygger relationer mellem forældrene og gør dem trygkere ved hinanden. En let og inkluderende måde at tjekke ind er, at alle forældre tager deres nøglebundet frem, går sammen i par, præsenterer sig for hinanden (navn og barn) og fortæller, hvilke døre/låse deres nøgler åbner. Det er en god idé at lade forældrene skifte makker tre-fire gange, ligesom du kan opfordre dem til at spørge nysgerrigt ind til hinandens nøglefortællinger.

En anden mulighed er, at du beder forældrene om at stille sig i rundkredse med ca. 10 personer i hver. Øvelsen foregår i to runder. I første runde skiftes alle til at fortælle noget om sig selv for derefter at træde et skridt frem. Alle andre i rundkredsen, som kan erklære sig enige, træder også et skridt frem. Giv forældrene tid til at tænke sig om og understreg, at de sagtens kan fortælle ting såsom: *"Jeg elsker jordbær"* eller *"Jeg gik til svømning som barn"*.

Fase 3: Idéudvikling og idéudvælgelse (40 minutter)

Du faciliterer en idéudvikling, som lader forældrene byde ind med mulige svar på fokusspørgsmålet. Det er ikke altid let at deltage i en sådan proces, og du må derfor forsikre forældrene om, at alle idéer (også de "dårlige" eller "fjollede" idéer) er gode at få med.

Som facilitator tager du ansvar for processen ved at:

- Skabe mening
- Styre processen
- Styre energien
- Stille spørgsmål
- Være bevidst om magtfordelingen

(Frit efter van Loon, Cecilie og Line Larsen.
Facilitering. København: Implement Consulting Group)

Undervejs i de forskellige øvelser kan du som facilitator "skubbe kærligt" til forældrene, hvis de går i stå eller deres dialoger går i hårdknude. Ofte kan du gøre det med undersøgende spørgsmål, der bringer forældrene videre i deres dialog og idéudvikling.

Ja-og...

Idéudviklingen foregår i flere trin. Første trin er at bryde vanetænkning. Du introducerer en øvelse, som foregår i par. Alle får en bunke kort med tilfældige billeder på. Den første tager så et kort og fortæller om sin umiddelbare idé til at løse fokusspørgsmålet.

Som eksempel kan fokusspørgsmålet være følgende: *"Hvordan styrker vi elevernes læsefærdigheder?"* Derefter trækker den første et kort med fx en hund, som giver ham eller hende en idé til at løse fokusspørgsmålet således: *"Vi kan få en hund, som børnene kan læse højt for"*. Derefter tager den anden et nyt kort med fx en fodbold og siger: *"Ja, og det er også vigtigt, at børnene får bevæget sig indimellem, så de kan holde koncentrationen."* Øvelsen skal vænne forældrene til at tænke ud af boksen ved at sige: "Ja, og..." og dermed bygge videre på hinandens idéer.

Næste trin er den egentlige idéudvikling. Her kan du for eksempel bruge metoderne "Idé-stafet" eller "Omvendt brainstorm". Formålet med begge øvelser er at få alle i gang med hurtigt at skabe idéer. Uanset hvilken metode du vælger, inddeles forældrene i grupper af 4-5 personer.

Idé-stafet

I "Idé-stafetten" stiller grupperne sig op i hver deres række i lokalet. På den modsatte væg placeres et stort stykke papir/karton for hver gruppe. Du igangsætter en stafet på 10

minutter, hvor gruppemedlemmerne skiftes til at løbe op til papiret og skrive en umiddelbar idé, som kan hjælpe med at svare på fokusspørgsmålet, fx *"Bedsteforældre som friville læsehjælpere"* eller *"Grammatikregler over højtaleranlægget til svømning"*. Det kan være en grænseoverskridende øvelse, og det er derfor afgørende, at du endnu engang understreger, at det blot handler om at komme på idéer uden at tænke for meget over dem – jo flere, desto bedre. Hvert gruppemedlem vælger derefter sin yndlingsidé, som gives point fra 1 til 5 på baggrund af tre kriterier, der enten er angivet på forhånd (fx "glade børn", "tidsforbrug" eller "realiserbarhed"), eller som de selv finder på. Den idé, der har fået flest point, arbejder gruppen videre med.

Omvendt brainstorm

I "Omvendt brainstorm" har alle først 5 minutter til individuelt at komme på så mange "dårlige idéer" som muligt, fx *"Lukning af skolebiblioteket"*. Du må gerne starte øvelsen med et eksempel på en "dårlig idé". Idéerne skal forholde sig til fokusspørgsmålet, men alle "dårlige idéer" er velkomne. Jo flere og vildere, desto bedre. I grupperne deler forældrene derefter deres "dårlige idéer" med hinanden på 10 minutter. Her er det vigtigt ikke at dømme andres idéer. Gennemgå en idé ad gangen, så alle i gruppen forsøger at udvikle så meget på alle "dårlige idéer" som muligt. Hver gruppe har efterfølgende 5 minutter til at vælge deres "dårligste idé" og diskutere, hvorfor det er den "dårligste idé". Begrundelserne skrives ned. Grupperne bytter så idéer og får 10 minutter til at vende den "dårlige idé" til en god idé.

Fase 4: Fra drøm til virkelighed (30 minutter)

Du præsenterer "Drømmetavlen", som hjælper grupperne med at konkretisere og beskrive den valgte idé i en konkret hverdagssituation. På et stort stykke papir/karton beskriver hver gruppe, hvordan en hverdagssituation ser ud, når deres valgte idé er realiseret. Det kan gøres på baggrund af hjælpespørgsmål, såsom:

- Hvordan bliver idéen brugt?
- Hvem bruger den?
- Hvor bruges den?
- Hvordan virker den?

Fx: *"Det er mandag morgen, og timen starter med et læsekvarter. I det ene hjørne sidder Søren og Mette og læser højt for hunden Vega. De bliver enormt trygge ved at læse højt for Vega og glemmer, at nogle ord er svære at læse, fordi Vega lytter uden at kritisere."*

"Drømmetavlen" hænges så for enden af lokalet, og der markeres en tidslinje med malertape. Ved hjælp af fem "pitstop", går hver gruppe nu bagud i tid fra drømmescenariet og forestiller sig, hvad der skete lige inden, det fandt sted: *Hvem gjorde hvad, hvor og hvordan?* Her er det vigtigt, at du som facilitator hjælper alle gruppemedlemmerne med at beskrive situationerne fra deres perspektiv. Det kan du gøre ved at spørge nysgerrigt eller ved at opsummere, hvad du har hørt forældrene tale om. Opsummeringerne kan gøre det synligt for forældrene, hvad de mangler, eller at de er klar til at gå videre. Sådan bevæger grupperne sig bagud i tid, idet handlingerne beskrives og lægges ned på tidslinjen ved

hvert pitstop. Er det nødvendigt med flere end fem pitstop, er det selvfølgelig fint. Grupperne går afslutningsvis rækkefølgen af handlinger igennem og vurderer, om noget skal tilføjes eller byttes om.

Fase 5: Præsentation af ”Drømmetavler” (10 minutter)

Med udgangspunkt i ”Drømmetavlen” præsenterer hver gruppe deres idé på 2 minutter.

Fase 6: Opsamling og tjek ud (10 minutter)

Du afslutter mødet med en opsamling. Start med at takke for forældrenes idéer og løsningsforslag, som nu vil blive diskuteret og forhåbentlig realiseret i hverdagen. Det er vigtigt, at du gør det klart, hvad næste skridt er, så forældrene ikke oplever at have spildt deres tid. Fx at du vil undersøge skolens muligheder for at anskaffe en læsehund.

Derefter stiller alle sig i en cirkel, som hver enkelt tjekker ud fra ved at tage et skridt baglæns og fortæller, hvad vedkommende tager med sig fra mødet. Det kan være en god idé, at du selv starter.

Opfølgning

En reel opfølgning på mødet er afgørende – også selvom ingen af idéerne bliver realiseret. Det skal være klart for forældrene, hvordan deres løsningsforslag er blevet behandlet.

Gennemsigtighed og tydelig kommunikation er vigtige fokuspunkter i opfølgningsarbejdet. For eksempel kan punktet ”Siden sidst” indføres på fremtidige forældremøder, så udviklingsperspektiver fastholdes. Her kan forældrene også bidrage, hvis de har været involveret i realiseringen af én eller flere idéer fra sidste forældremøde.

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/ Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

3. Fotosafari

Det demokratiske skole-hjem-samarbejde er kendetegnet ved en høj grad af forældreinddragelse. Dette værktøj er en enkel og inkluderende måde, hvorpå du kan få blik for forældrenes behov og dermed lettere involvere dem i deres barns skoleliv.

Målgruppe

Lærere og pædagoger i grundskolen.

Tidsforbrug

5-10 dage.

Formål

Dette værktøj har til formål at give dig et indblik i forældrenes perspektiver på og behov i forhold til en fælles udfordring. Det er en overskuelig og enkel måde at involvere forældrene i udviklingen af løsninger og dermed anerkende dem som ligeværdige samarbejdspartnere.

Forudsætninger, form og indhold

En forudsætning for at bruge dette værktøj er, at du er parat til at stille spørgsmålstegn ved dine egne antagelser. Det lægger op til, at du går undersøgende til værks i samarbejdet med forældrene for at få afdækket deres perspektiver og opnå en større forståelse for deres behov.

På baggrund af et tema, du ønsker belyst (fx *"Adfærd på de digitale medier"* eller *"Alkohol til fester"*), tager forældrene en række billeder af situationer, som i deres øjne beskriver deres forståelse og oplevelse af temaet. Formen er altså fast, hvorimod indholdet bestemmes af både dig og forældrene. Mens du rammesætter det overordnede tema, er det op til forældrene at udvælge de konkrete situationer og fotografere dem, fx et billede af sixpacken under armen eller de tomme flasker på græsplænen dagen derpå.

Planlægning

Skal du have det ønskede indblik i forældrenes hverdag, er det vigtigt, at det valgte tema formuleres klart, og at forældrene får at vide præcis, hvad der forventes af dem, men

ikke hvad de forventes at finde. Hvis det valgte tema er ”Alkohol til fester”, så husk forældrene på, at de ikke skal spionere, men blot tage billeder af det, de ser.

Du kan bruge værktøjet som en del af den daglige praksis, men det kan også bruges forud for et forældremøde eller en skole-hjem-samtale.

Fotosafariens opbygning

Fase 1: Fotografering

Forældrene får til opgave at fotografere situationer med udgangspunkt i et fælles tema. Billederne sendes med en tilhørende billedtekst, så det sikres, at de ikke kan misforstås. Du kan med fordel tilbyde forskellige sætningsstartere, som forældrene kan bruge til at beskrive billedet:

- ”Billedet viser, at...”
- ”Denne situation er vigtig, fordi...”
- ”Jeg/vi har brug for, at...”

Fase 2: Prøvehandlinger

Når forældrenes perspektiver er indsamlet, kan du bruge dem til at igangsætte konkrete prøvehandlinger. En prøvehandling er en hurtig måde at komme på sporet af løsninger, der virker. De er netop kendetegnet ved at være eksperimenterende, og det er derfor ikke meningen, at du skal sætte store, nye initiativer i værk. Brug fotografierne som inspiration, så du sikrer, at dine idéer stemmer overens med forældrenes behov.

Opfølgning

Gør det klart over for forældrene, hvordan du arbejder videre med deres perspektiver på temaet. Det kan være, at du fortæller, hvordan det har gjort dig klogere på temaet. Det kan også være, at du har fået konkrete idéer til at arbejde anderledes med eleverne. Fortæl også forældrene, hvis du har brug for yderligere hjælp fra dem i samarbejdet om elevernes læring og udvikling. Du kan kommentere på det som en del af din løbende kommunikation med forældrene eller gøre det til et fast punkt under skole-hjem-samtalen eller på forældremødet.

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/ Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

4. Den udvidede skole-hjem-samtale

Når skole-hjem-samarbejdet er vanskeligt, bliver det særlig vigtigt at inddrage forældrene og elevens perspektiv og give dem mulighed for at bidrage til løsningen. Dette værktøj hjælper dig til at få indsigt i forældrenes og elevens perspektiver og behov, så du kan aktivere deres viden og ressourcer og dermed skabe større ejerskab omkring skolens demokratiske fællesskab.

Målgruppe

Lærere og pædagoger i grundskolen.

Tidsforbrug

45 minutter ekskl. forberedelse.

Formål

Dette værktøj har til formål at fremme forældrenes og elevens muligheder for at deltage i skole-hjem-samarbejdet ved at gentænke den udvidede skole-hjem-samtale. Værktøjet bringer forældrenes og elevens behov og ressourcer i centrum, hvilket styrker forældrenes og elevens tro på egen formåen og gør dem i stand til at handle nu og på sigt.

Forudsætninger, form og indhold

En forudsætning for at gå ressourceorienteret til værks i den udvidede skole-hjem-samtale, hvor skole-hjem-samarbejdet opleves som vanskeligt, er en klar forventningsafstemning. Du skal altså gøre det klart for forældrene, at denne samtale ikke bliver en formidling af elevens standpunkt. I stedet vil samtalen dreje sig om at få alles perspektiver på de oplevede udfordringer med i en fælles løsningsindsats. På denne måde inviterer du forældre og elev ind i samarbejdet som ligeværdige deltagere, hvor du deler din professionelle ”magt” med forældrene og eleven med henblik på at finde frem til behov og løsning i fællesskab.

Formen i denne udvidede skole-hjem-samtale bygger på en dialogisk struktur, hvor alle stemmer inviteres indenfor. Du må altså gå både empatisk og spørgende til værks. I den traditionelle skole-hjem-samtale har du rollen som ekspert, mens forældrene og eleven optræder i rollen som dem, der skal informeres. I den udvidede skole-hjem-samtale træder du derimod ind i rollen som facilitator. Det skaber rum for at anerkende og involvere både

forældre og elev i rollen som eksperter og ressourcer i forhold til en given udfordring. Med denne rolle følger også ansvaret for at skabe trygge rammer for forældrenes og elevens aktive deltagelse samt at lede dem sikkert igennem processen.

Indholdet af samtalen bestemmes af alle involverede og har rod i en aktuel udfordring i elevens hverdag. Selve samtalen er bygget op omkring små positive 'cases', som viser succesoplevelser relateret til den udfordring, I skal tale om. Denne fremgangsmåde giver jer indblik i hinandens perspektiver, fremmer ligeværdigheden i samtalen og skaber et positivt grundlag for at finde konstruktive løsninger på udfordringen.

Planlægning

Første skridt i planlægningen er at få afklaret formålet med mødet. Formulér det så tydeligt og konkret som muligt.

Næste skridt er at invitere forældrene og eleven. Overvej, om du skal gøre det mundtligt, skriftligt eller begge dele, da forskellige familier har forskellige behov. Lad det fremgå af invitationen, hvordan eleven og forældrene forventes at indgå i samtalen. Gør det tydeligt, at der er brug for deres perspektiver, idéer og hjælp.

Både du, eleven og forældrene udvælger hver en positiv 'case' fra hverdagen og dokumenterer den (fx via en video, et billede af en situation eller en dagbogsnote). Det er derfor vigtigt, at du forklarer eleven og forældrene, at de medbringer en positiv fortælling i relation til udfordringen, men at formen og det konkrete indhold er helt op til dem. Er udfordringen fx at få lavet dansklektierne, kan din positive fortælling være den gode stil, som eleven afleverede for nylig, mens forældrenes gode fortælling kan handle om, hvordan eleven koncentreret øvede diktat dagen forinden.

Skole-hjem-samtalens opbygning

Fase 1: Velkomst og gennemgang af dagsorden (5 minutter)

Du byder elev og forældre velkommen. Selvom der under samtalen er fokus på dialog og involvering, er det vigtigt med en tydelig rollefordeling, hvor du påtager sig rollen som vært og facilitator.

Det er vigtigt, at dagsordenen er kort og konkret. Den kunne se sådan ud:

- Formål med mødet
- Dialog om cases
- Opsamling

Gennemgå dagsordenen i fællesskab, så både eleven og forældrene får mulighed for at komme med eventuelle tilføjelser.

Fase 2: Dialog om 'cases' (30 minutter)

Det er en god ide at lade enten eleven eller forældrene præsentere deres 'case' først, så vigtigheden af deres stemme og perspektiver anerkendes, og det bliver tydeligt, hvilke behov og udfordringer de kommer med. Du må derfor løbende spørge undersøgende til elevens og forældrenes perspektiver, holdninger og værdier. Efter præsentationen bidrager alle med deres perspektiver på 'casen', og hvad de ser af positive forhold forbundet med situationen/handlingen.

Til sidst drøfter I, hvordan det bliver muligt at skabe flere lignende situationer/handlinger fremover, så alle får mulighed for at komme med idéer og løsningsforslag. Du kan med fordel facilitere dialogen ved hjælp af forskellige spørgeroller, såsom:

- **Detektiven**, der spørger til hvem, hvad, hvor, hvornår, hvordan...?
- Den **opdagelsesrejsende**, som spørger til, hvad der virker, og hvilke muligheder det åbner op for...?
- **Coachen**, som spørger, hvad nu hvis...?
- **Spejderlederen**, der spørger, hvad gør vi nu...?

Alle spørgeformer er lige gode, men opfylder forskellige formål. **Detektiven** får afklaret årsager og sammenhænge i fortiden, hvor **Den opdagelsesrejsende** undersøger, hvordan tidligere praksis har virket, og hvilke forandringsmuligheder der foreligger. **Coachen** og **Spejderlederen** stiller mere fremtidsorienterede spørgsmål. **Coachen** fremmer elevens og forældrenes forestillinger om en bedre måde at gøre tingene på, hvor **Spejderlederen** i højere grad afkræver handling med sine spørgsmål.

Det er en god idé at starte med enkle, afklarende spørgsmål og slutte af med de handlingsorienterede spørgsmål. På den måde vil elev og forældre opleve sig hørt og anerkendt, hvilket er den bedste forudsætning for at styrke et ligeværdigt skole-hjem-samarbejde.

Efter samtalen omkring første 'case' gentages proceduren med de to øvrige 'cases'.

Fase 3: Opsamling (10 minutter)

Samtalen afsluttes med en opsamling på, hvad alle har fået ud af drøftelserne, og hvad der skal gøres frem mod næste møde for at skabe flere af de positive situationer/handlinger.

Opfølgning

En reel og løbende opfølgning på samtalen er afgørende. Det skal være tydeligt for elev og forældre, hvordan deres input fremadrettet inddrages i samarbejdet om elevens læring og udvikling. Som minimum anbefales det, at du følger op til den næste skole-hjem-samtale.

Dette materiale er udarbejdet af VUDA-konsortiet bestående af VIA University College, Københavns Professionshøjskole, Als Research og Dansk Flygtningehjælp/Integrationsnet i samarbejde med Undervisningsministeriet (2019).

Bilag 1: Når forældrene finder løsningen

Processen

